

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

תוכן עניינים

- א. בירוצי המדות נתקדשו ... במלאים קא מיפלגי מאן דאמר מלמעלה למטה קא סבר מלאים שלא יחסר ושלא יותיר ומאן דאמר ממטה למעלה מלאים שלא יחסר אבל יותיר מלאים קרינא ביה1
- ב. הין דעבד משה לשמן המשחה דכתיב ושמן זית הין ... כיון דהוה הוה2
- ג. רביעית מה היתה משמשת רביעית מים למצורע ורביעית שמן לנזיר חצי לוג מה היה משמש חצי לוג מים לסוטה וחצי לוג שמן לתודה3
- ד. ובלוג היה מודד לכל המנחות אפילו מנחה של ס' עשרון נותן לה ס' לוג3
- ה. שבה היה מודד לחביתי כהן גדול רביעית שמן לכל חלה וחלה4
- ו. לחמי תודה בשחיטת תודה הוא דקדשי5
- ז. שבו היה מחלק חצי לוג שמן לכל נר ונר6
- ח. נר שכבתה נידשן השמן נידשנה הפתילה כיצד עושה מטיבה ונותן בה שמן כמדה ראשונה ומדליקה7
- ט. נר שבמקדש של פרקים הוה ... כמין טס של זהב היה לה על גבה כשהוא מטיבה דוחקו כלפי פיה כשהוא נותן בה שמן דוחקו כלפי ראשה9
- י. מגורה ונרותיה באות מן הככר ואין מלקחיה ומחתותיה מן הככר11

דף פח.

א. בירוצי המדות נתקדשו ... במלאים קא מיפלגי מאן דאמר מלמעלה למטה קא סבר מלאים שלא יחסר ושלא יותיר ומאן דאמר ממטה למעלה מלאים שלא יחסר אבל יותיר מלאים קרינא ביה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

התנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

כבר התבאר לעיל דף נז. שמדות היבש ושבע¹ מדות של לח שהיו במקדש כמו שהתבאר לעיל דף פז:2. כל המדות האלו קודש ומכלי השרת, אלא שמדות הלח נמשחו מבפנים ומבחוץ, וכלי היבש לא נמשחו אלא בפנים, לפיכך³ בירוצי מדות כלומר מה שנופל מן הכלי לאחר שנתמלא ומה שגודש מעל המידה במידות הלח קודש⁴, לפי שהוא יורד על גב הכלי, וכלי הלח נמשחו מבפנים ומבחוץ, ולמה יתקדשו⁵ הבירוצין אף על פי שאין כוונת המורד אלא למה שבכלי בלבד כדי שלא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול. ובירוצי מדות היבש חול שאין גב העשרון קודש.

אולם למרות שאין קפידא אם יגדוש מעט על שיעורו, צריך לזוהר⁶ שלא יחסר מהכלי משיעורו הקצוב לו, שבזה מבטל ממנו שם כלי שרת, וי"א שצריך לזוהר גם שלא יוסיף, ולכו"ע אם הוסיף הרבה בטל ממנו שם כלי שרת.

ב. היז דעבד משה לשמן המשחה דכתיב ושמן זית היז ... כיון דהוה הוה

¹ רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק א הלכה טז – יט
² היז, וחצי ההיז, ושלישית ההיז, ורביעית ההיז, ולוג, וחצי לוג, ורביעית, ולמה היו חצי ההיז ושלישית ההיז ורביעית ההיז, למדידת הנסכים של זבחים, ולוג למדידת שמן המנחות, וחצי לוג למדידת שמן לכל נר מנרות המנורה, ורביעית לחלק בה השמן לחביתין.
³ בהא דבירוצי מדות הלח קודש ובירוצי מדות היבש חול כו"ע מודו בה כדאיתא התם ולא פליגי רק בענין קדושות הכלים ופסק כת"ק. הר המוריה שם.
⁴ ודע דבפ' ב' מדות (דף פ"ז) נחלקו ר' יהודה ור"מ דר"י חשיב ז' מדות מלמטה למעלה ור"מ מלמעלה למטה ואמרינן דמ"ד מלמטה למעלה קסבר בירוצי המדות נתקדשו ומ"ד מלמעלה למטה קסבר בירוצי מדות לא נתקדשו ויש לדקדק דכיון דרבינו פסק דבירוצי מדות נתקדשו איך מנאם מלמעלה למטה ול"ל דס"ל דלא נתקדשו שהרי באותו פרק עצמו סתם לן תנא דבירוצי מדות נתקדשו ודוקא בכרייתא שנחלקו ר"מ ור"י ואין מחלוקת ביניהם כי אם שזה מונה מלמעלה למטה וזה מלמטה למעלה בזה הוא שאמרו שכיונו למחלוקת אחר אבל אין להכריח מזה דמאי דמני להו מלמעלה למטה שסבור דבירוצי מדות לא נתקדשו ומה דרבינו מני להו מלמעלה למטה לישנא דמתני' נקט. מל"מ מעשה הקרבנות פרק ב הלכה ט
⁵ רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ב הלכה ט
⁶ תורת הקדשים דף לט: אות ד כלה"מ במעשה הקרבנות שם וכאביי, דר"מ ור' יהודה במלאים פליגי ומסתברא שהלכה כר"י נגד ר"מ שסיד מלמטה למעלה וי"א העיקר שלא יחסר אולם בתמא דמשנה כר"מ ועיין זבח תודה שם לט. ד"ה והלכה כחמים ואפשר דלהכי לא חי"י לדעת ר"מ וצ"ע

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיַחַא בְּרַף הַיּוֹמִי

מסכת מנחות

כבר התבאר לעיל דף פז: שמשבע⁷ מידות לח היתה מידת היו ואין לנו דבר למדוד בו הין ולמה היה שם, הואיל והיה במקדש מימי משה שמדד בו שמן לשמן המשחה⁸.

ג. רביעית מה היתה משמשת רביעית מים למצורע ורביעית שמן לנזיר חצי לוג מה היה משמש חצי לוג מים לסוטה וחצי לוג שמן לתודה

בחצי לוג שהיה⁹ במקדש היו מודדין מים למי סוטה ושמן לתודה, וברביעית שהיתה שם היו מודדין שמן לחם הנזיר, ומים לטהרת מצורע, ולא מפני מעשים אלו נתקדשו¹⁰, אלא מפני המלאכות של מקדש שנזכרו לעיל דף פז: חצי ההין ושלישית ההין ורביעית ההין, למדידת הנסכים של זבחים, ולוג למדידת שמן המנחות, וחצי לוג למדידת שמן לכל נר מנרות המנורה, ורביעית לחלק בה השמן לחביתין.

ד. ובלוג היה מודד לכל המנחות אפילו מנחה של ס' עשרון נותן לה ס' לוג

⁷ רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק א הלכה יח
⁸ מלשון רבינו משמע שהיה כלי של ימי משה רבינו בבית המקדש הראשון והשני אולם עיין ערוך השולחן העתיד הלכות כלי המקדש סימן יח סעיף יח שכתב וזהו הלכה למשה מסיני שימצא שבע מדות של לח במקדש ולמושחם בשמן המשחה בכליו של משה רבינו [זהו שאמרו שם (פח, א) גמירי דשבע וכו']. ואין לשאול למה לנו ההלכה הלא ממילא כן הוא כיון שאנו צריכין לכולם למדידת שמן למנחות ולמדידת יין לנסכים, דבאמת מדת ההין לא היתה נצרכת כלל דיותר מנסכים חצי הין ליכא בדכתיב: ונסכיהם חצי ההין יהיה לפר ושלישית ההין לאיל ורביעית ההין לכבש יין, ומ"מ היה ההין במקדש מימות משה שעשה השמן המשחה דכתיב בו: ושמן זית הין, ואילולי ההלכה היו מצניעין אותו כיון שאינו לדורות, אמנם מפני ההלכה היה עומד במקדש ביחד עם כל המדידות. ויראה לי דאפילו בבית שני שלא היה אצלם מכלי משה מ"מ עשו הין כדי לקיים ההלכה, ועיין בדרך חכמה לשי"ח בביאור הלכה שם שהביא מערכין י:כמה כלים שנשתירו מימי משה והביא מחו"י קצד שאינה הלכה למשה מסיני אלא קבלה מרבתינו.

⁹ רמב"ם שם
¹⁰ דשל מצוורע חול הוא וחיון למחנה עשאוהו ומדרו משל קדש דיש לומר כיון שכבוד המצוה הוא יכול לעשות בשל קדש (תוספות ישנים מסכת יומא דף למ. ד"ה אלא של חול) ולב בית דין מתנה עליהם, ונזיר, לחם נזיר בשחיטת איל הוא דקדשי. חצי לוג סוטה כבר קדושים הם בכיור, לחמי תודה בשחיטת תודה הוא דקדשי. הר המוריה שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסכת מנחות

כשמודדין הנסכים¹¹ או המנחות בין מנחת יחיד בין מנחת צבור השמן של נסכים מודדין אותו במדתו שבמקדש, ושמן של מנחות היחיד בלוג שבמקדש, כמנין העשרונות כך מנין הלוגין.

וכבר התבאר במסכת ב"ב דף פא: ומכות דף יח: ולעיל דף יח. שאין¹² היחיד¹³ מביא מנחה בכלי אחד יותר מששים עשרון, ואם נדר יותר מששים מביא ששים בכלי אחד¹⁴ והשאר בכלי שני, שאין יכולין להבלל כאחד אלא ששים.

אבל יתר על ששים אין נבללין, ואף על פי שאין הבלילה מעכבת¹⁵, אמרו חכמים כל הראוי לבילה אין הבילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה הבילה מעכבת בו.

דף פח:

ה. שבה היה מודד לחביתי כהן גדול רביעית שמן לכל חלה וחלה

כבר התבאר לעיל דף ז: ודרף נ. ודרף פז: שחביתי כהן גדול שמביאין בכל יום עשרון סולת וג' לוגין שמן, כמו שנאמר בפרשת צו (ויקרא ו פסוק יג) זֶה קֶרְבַּן אֲהָרֹן וְגו' עֲשִׂירֵת הָאֵפָה סֵלֶת מִנְחָה תִּמְדֵּךָ מִחֲצִיתָהּ בַּבֶּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ

¹¹ רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ב הלכה ה

¹² רמב"ם שם פרק יז הלכה ו

¹³ זה שכתב יחיד משום דציבור יש שמביאין יותר מששים עשרון, כמו ביום טוב ראשון של חג שחל להיות בשבת שיש לפי חשבון הקרבנות ס"א עשרון. כ"מ. ובהר המוריה כתב הא דכתב אין היחיד וכו' דאילו בצבור אין הצבור מביא מנחה כלל רק הקבועים כמו מנחת נסכים ומנחת העומר ושם יש שיעור כמה להביא משא"כ ביחיד אבל מרן כתב דאתי לאפוקי ציבור דציבור מביא ס"א עשרונות יעו"ש ותמוה הוא לענ"ד דהא התם אינם בכלי אחד וכמש"כ רבינו לקמן פ"י מהל' תמידין ומוספין הי"ד יעו"ש וכ"ה שם בש"ס אלא העיקר כמש"כ. ¹⁴ ויראה לי דזה שנתבאר דעד ששים מביא בכלי אחד אין הכוונה שמחוייב להביא בכלי אחד, דזה אינו אלא כשפירש להביא בכלי אחד, אבל בסתמא נראה שיכול להביא בין בכלי אחד בין בשני כלים, ואפילו נדר להביא רק שני עשרונות אם לא פירש בכלי אחד או בשני כלים יכול לעשות כרצונו. ואף על גב דלפי הלשון משמע שצריך להביא בכלי אחד, מ"מ נלע"ד דאינו, והש"ס והרמב"ם קמ"ל דעד ששים יכול להביא בכלי אחד ולא יותר מששים אפילו כשפירש בכלי אחד מהטעם שנתבאר. ערוך השולחן העתיד הלכות מעשה הקרבנות סימן צו סעיף טו

¹⁵ כמבואר שם פרק יג הלכה יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

בְּעָרְבַּ עַל מַחְבַּת בְּשֶׁמֶן תַּעֲשֶׂה מִרְבֵּעַת וְגו' וְהִפְחִין הַפּוֹשֵׁיחַ תַּחֲתָיו מִבְּנֵי יַעֲשֶׂה אֶתְּהָ חֶק עוֹלָם לְה' כָּלִיל תִּקְטָר.

מביא¹⁶ עשרון שלם ומקדישו בעשרון של מקדש¹⁷, וחוצהו בחצי עשרון שבמקדש, כדי להקריב מחצה בבוקר ומחצה בערב, שאע"פ שהיא קריבה חציין אינה מתקדשת לחציין, ומחלקים העשרון לי"ב חלות, וג' לוגי השמן מחלקין לי"ב רביעיות, ברביעית שבמקדש רביעית לכל חלה.

בולל סולת של כל חלה עם קצת מרביעית שמן שלה, ולש מכל חצי עשרון שש חלות, נמצאו שתיים עשרה חלות. ואחת אחת היו נעשות¹⁸, כל חלה לבר בפושרין, וחולטה ברותחין¹⁹, ואח"כ אופה כל חלה מעט, ואח"כ מטגנה מעט במחבת בשמן הנשאר מרביעית שלה עד שתבלענו. ואינו מבשלה הרבה שנאמר (ויקרא ו פסוק יד) תִּפְיִי בֵּין בֶּשֶׁל וְנֹא²⁰. וצריך שתהא נאה, כמו שיבואר להלן. וי"א²¹ שאופה ומטגן וחוזר ואופה.

ו. לחמי תודה בשחיטת תודה הוא דקדשי

כבר התבאר לעיל דף ת. ויב: ודף מו: שתודה²² שנפרסה חלה מחלותיה כולן פסולות, יצאת החלה או נטמאה, שאר החלות כשירות.

¹⁶ רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק יג הלכה ב
¹⁷ מל"מ שם

¹⁸ נראה דמעמא משום דיליף מלחם הפנים. כס"מ שם, ועיין מל"מ מה שפלפל בזה ועיין במעשה רקח וז"ל פי מפני שכבר למדו מגזירה שוה דחוקה חוקה הביתי כהן גדול מלחם הפנים לענין הי"ב חלות ויליף ג"כ לישתן מלחם הפנים וראיתי להשיירי כנסת הגדולה ז"ל בנימוקיו על רבינו שפלפל בזה ולענ"ד נראה הדברים פשוטים עיין עליו.

¹⁹ עיין מעשה רקח

²⁰ רבינו נראה שהוא מפרש הא דא"ר יוסי תאפינה ריבה אית ליה נא ואית ליה נאה היינו לומר דמדכתיב תופיני תאפנה חד לומר שתאפה נא כלומר שלא יאפה אותה אלא קצת וזהו שכתב ואופה החלה מעט ואינו מבשלה הרבה וכן דורש שתאפה קודם הטיגון וזהו שכתב ואח"כ קולה אותה ופסק כר"י משום דנימוקו עמו וגם הכא מסתבר מעמיה. ורש"י פי' תאפנה נא בשעת אפייתה תהא נא כמו אל תאכלו ממנו נא כלומר בכך תהא מבושלת קצת ואינה מבושלת כל צרכה והיינו טיגון בהא מודו כ"ע דתרוייהו בעינן כדכתיב על מחבת בשמן וכתוב תופיני עכ"ל. כס"מ ועיין לח"מ האריך בזה

²¹ דעת רש"י בלישנא קמא, עיין בתורת הקדשים שם אות ו

²² רמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פרק יב הלכה יד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

נפרס לחמה או נטמא, או יצא עד שלא נשחטה התורה, מביא לחם אחר ושוחט, שאין לחמי התורה מתקדשין אלא בשחיטתה.

ואם אחר שנשחט נפרס או נטמא או יצא, הדם יזרק והבשר יאכל, והלחם כולו פסול וידי נדרו לא יצא.

נזרק הדם ואחר כך נפרס מקצת הלחם, או נטמא, או יצא, תורם מן השלם על הפרוס, ומן הטהור על הטמא, וממה שבפנים על שבחוץ.

וכן אם שחט לתורה ונפסלה²³ בשחיטתה במחשבת זמן או במחשבת מקום קדש הלחם, נמצאת בעלת מום או טריפה או ששחטה שלא לשמה, לא קדש הלחם.

ז. שבו היה מחלק חצי לוג שמן לכל נר ונר

כבר התבאר במסכת פסחים דף נט. וביומא דף טו. ובזבחים דף יא: שמהנאמר בפרשת תצוה (שמות כז פסוק כא) בְּאֵהָל מוֹעֵד מְחוּיָן לְפָרֶכֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהְרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לְפָנַי ה' חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכֵן בְּסוּף אִמּוֹר כְּתִיב (ויקרא כד פסוק ב – ג) יָצוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֵיךְ שֶׁמֶן זֵית זָךְ פְּתִית לְמָאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד וְגו'. יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהְרֹן מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לְפָנַי ה' תָּמִיד חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וְגו'. נִצְטוּ בֹזֵה הַכֹּהֲנִים לְהַדְלִיק בְּכָל יוֹם שֶׁבַע נְרוֹת בַּמְנוֹרָה שֶׁבְּמִקְדָּשׁ²⁴.

ומצוה לתת בה שמן, וכמה שמן הוא נותן לכל נר²⁵, חצי לוג שמן שנאמר מערב עד בקר תן לו כמדה שיהיה דולק מערב עד בקר. ושיערו חכמים שזה השעור יספיק בלילי טבת הארוכים²⁶. ובלילות הקיץ י"א שאם דלק שעה או שעתיים בבוקר אין בכך כלום²⁷.

²³ רמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פרק יב הלכה יח

²⁴ רמב"ם ספר המצוות עשה כה

²⁵ רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ג הלכה יא

²⁶ חינוך צח

²⁷ רש"י שבת כב: ד"ה כמדת, הרא"ם שם בפ' תצוה, מהר"י קורקוס על הרמב"ם כאן, ושו"ת רשב"א המובא להלן.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הַנְּתָא לְמִשְׁיחָא בְּדַף הַיּוּמִי

מסנת מנחות

כך הוא סדרן של דברים בערב מדליקים שבעת הנרות, ואם היו דלוקים מכבם ומדליקים, דכתיב (שמות ל פסוק ח) וּבְהֶעֱלֹת אֶהְרֶן אֶת הַנֵּרוֹת בֵּין הָעֶרְבִים. מכאן²⁸ אנו למידין ג"כ שאם כבתה אינו זקוק להן להדליקן עד הערב, כלומר שבאם דלקו ע"י נס כל היום טוב, ואם לאו אינו זקוק להדליקן ביום, שאלו כן, היה נותן בהם שמן כדי מדת יום ומדת לילה שהתורה לא תסמוך על הנס. ובנר מערבי בלבד הוא שהקפידה תורה להיות דולק והולך תמיד דכתיב לְפָנַי ה' תָּמִיד אֹתוֹ שֶׁלִּפְנֵי ד' יהיה תמיד, כדתניא בספרי לפני ד' תמיד שיהא נר מערבי תדיר שממנו מדליק את המנורה בין הערבים.

וי"א שמלבד הנר המערבי אם מצאן דולקים בבוקר מכבם ומדשנם ומשאינם כך עד שמדליקים בערב²⁹. ולפי קצור הלילות היו עושין הפתילות גסות שלא ישאר מן השמן כלל למחר³⁰, כלומר שבקיץ היו עושים פתילות גסות שיכלה השמן מהר ובחורף פתילות דקות שיכלה לאט.

ח. נר שכבתה נידשן השמן נידשנה הפתילה כיצד עושה מטיבה ונותן בה שמן כמדה ראשונה ומדליקה

²⁸ הרשב"א ז"ל בתשו' סי' שט ועיין תו"ט תמיד ג ט שכתב שעין זה דעת רש"י בפ' שתי מדות דף פ"ה ובפי' התורה נראה בדעת האחרונים. וכן נראה דעת הראב"ד בפ"ב מה' עיי"כ. וכן דעת אונקלוס. דלא כרמב"ם שיש לו שיטה אחרת לנמרי בזה ועיין בערוך השולחן העתיד הלכות תמידין ומוספין סימן קו סעיף ג שפי' בדעת הרמב"ם שאם כבו צריך להדליקם בבוקר, והוסיף שלדעת הרמב"ם מצוה בבוקר לדשנם ולהטיבם גם אם מצאם דלוקים כלומר אם המה דולקים יתקנם מעט מהאפר ובהגבהת הפתילה אלא אם כבו ידליקו אחרים, ²⁹ הר"ב והמפרש תמיד ג ט, וברש"י עה"ת פ' תצוה שם כתב "ואם יותר אין בכך כלום" ופי' הרא"ם "כגון בלילות הקצרים הנותר מהשמן יהא דולק והולך גם ביום, ואין בכך כלום". אך ברש"י רש"י יומא דף טו. ד"ה תן לה "ואם יותר בקצרה יותר" משמע שהכונה אם יותר מהשמן אחר שכבה יותר, ובמנחות פט. ד"ה ושיערו כתב רש"י פי' ראשון "וכן נותן אפילו בליל קצר ומה שגשתייר בבוקר זורק לחוץ" ועל זה הקשו בעלי התוס' בהומש שם שלא מסתבר שיורקו שמן הנותר.

³⁰ בירושלמי יומא פ"ב ה"ב, רש"י מנחות פט. שם בפ' השני ותוס' שם ד"ה ושיערו, בעלי התוס' על התורה פ' תצוה שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

מהו די שון המנורה³¹, כל נר שכבה³² מסיר הפתילה וכל השמן שבנר ומקנחו ונותן בו פתילה אחרת ושמן אחר במידה והוא חצי לוג³³, וזה שהסיר משליכו במקום הדשן אצל המזבח עם די שון המזבח הפנימי והחיצון, ומדליק נר שכבה. וי"א³⁴ שהיו הקנים שבהם נרות קבועים דקים והיה כופפם למטה עד שהיה מטיבם, ומקנחם וחוזר וזופפם כבראשונה.

לדעת הרמב"ם הדלקת המצוות נקראת בלשון חז"ל "הטבת הנרות"³⁵. ויש סוברים שהטבת הנרות הוא "די שון המנורה"³⁶. ולדעתם הדלקת הנרות, והטבת הנרות הם שתי מצוות נפרדות³⁷.

³¹ רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ג הלכה יב

³² פירשו רש"י ורמב"ם שכבתה בחצי הלילה או קודם אור היום, וראה בהגהות ריעב"ץ שתמה הלא אין נכנסין להיכל אלא בשעת הטבה או הדלקה או הקטרה. ברם במנחת חינוך (צח. יב.) הביא שבש"ת הרשב"א (סי' ע"ט ש"ט) פליג וסובר שגנר שכבה בלילה אין חיוב להדליק, וסוגיין מיירי בגנר מערבי בלבד שצריך להיות דולק תמיד. מיהו בהערה על המנחת חינוך ציינו שהכלי המדה וחזו"א העירו שברשב"א גם מבואר שאם כבה צריך להדליקו אלא שאין צריך די שון והטבה, ורש"י ס"ל שצריך גם הטבה. וראה עוד בדברי המנחת חינוך שם שדעת הרמב"ם דנר שכבה אפילו ביום צריך להדליקו, אך הביא שהרבה מהראשונים נחלקו עליו, וראה באבן האזל (תמו"מ ג. יב.) שהרחיב בזה.

³³ בגמ' איתא דתניא רבי אלעזר ברבי צדוק אומר כמין מס של זהב היה לה על גבה כשהוא מטיבה דוחקו כלפי פיה כשהוא נותן בה שמן דוחקו כלפי ראשה, ופירש"י ובהאי מס לא עביד כלום אלא כמין כסוי הוא שמכסה את הנר מקום שפתילה דולקת, והרמב"ם לא הביאו ואפשר דס"ל דהאי ברייתא כברייתא דמלאכת המשכן דס"ל שמלקחיה היינו מס של זהב והוא מן הככר ומקשה וכדלהלן, ולמסקנא פליגי עליה שמלקחיה לאו מן הככר הוא, או דס"ל דהוא כלי שמנה וצ"ע.

³⁴ רש"י בסוגייתנו. לפירוש קמא שהקנים היו של פרקים, ר"ל דקים שאפשר לכופפן, וכן פירשו רש"י כת"י ותוס'. ולפירוש שני דרש"י ר"ל דהיה לנרות כיסוי שהיה נפרק, ולכן אפשר היה לטייבה אף דהיה הכל מקשה.

³⁵ רמב"ם תמידין ומוספין פ"ג ה"ב, [ועי' רמב"ן במלחמות יומא רפ"ב], וביאר הגר"ח הלוי סולובייצ'יק מבריסק [הל' ביאת מקדש פ"ט ה"ז] שהרמב"ם סובר שאין מצוה בעצם מעשה ההדלקה אלא המצוה היא שיהיו הנרות דולקים, ובוה שהם דולקים כהלכתם מתקיימת מצות ההטבה, [ועי' אבן האזל (הל' ביאת מקדש שם) שהרמב"ם סובר שמצוות העשה היא מעשה עריכת הנרות, שהיא ההטבה, ותכליתה שיהיו הנרות דולקים].

³⁶ דהיינו ניקוי הביזכים – הנרות – בהם מונח השמן של המנורה מדשן הפתילות שנשרפו בלילה בכל בוקר ובוקר – רש"י סנהדרין פג ע"א ד"ה לא, והרשב"א (ש"ת ח"א סי' שט, ועיי"ש סי' עט) סובר שאף נתינת השמן והפתילה בכלל מצוות ההטבה, וכ"כ החינוך מצוה צח לדעת מפרשים רבים, כס"מ עבודת יוהכ"פ פ"ב ה"ב בדעת הראב"ד שם. וכן משמע קצת מרש"י סנהדרין פג ע"א שם. [וראה עוד רש"י זבחים קיב ע"ב ד"ה המטיב, ומנחות פח ע"ב ד"ה כיצד, ועי' רש"י שבת כב ע"ב ד"ה ובה. תוס' מעילה יב ע"א ד"ה בשלמא בקושייתם לפי ג, ש"ת הרשב"א ח"א סי' שט, ועיי"ש סי' עט].

³⁷ מאירי שבת כב ע"ב בד"ה ולדעת בשם ויש מפרשים, החינוך מצוה צח בשם מפרשים רבים. ועיי' מעין החכמה אות פח (הובא שם) שתמה שלא מצינו מי שמנה את מצות ההדלקה ואת מצוות ההטבה כשתי מצוות, וכתב שלדברי החולקים על הרמב"ם וסוברים שאין הדלקה בכלל הטבה, – המצוה היא רק הדלקה וההטבה היא רק הכשר מצוה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסכת מנחות

ט. נר שבמקדש של פרקים הוה ... כמין טס של זהב היה לה
על גבה כשהוא מטיבה דוחקו כלפי פיה כשהוא נותן בה
שמן דוחקו כלפי ראשה

כבר התבאר לעיל דף כח: שהמנורה מפורשת³⁸ צורתה בתורה, בקניה פרחי כפתוריה וגביעיה, ונאמר בה שלושה דינים³⁹ (שמות כה פסוק לא לט) א. מקשה תעשה המנורה וגו' ב. גביעיה כפתוריה ופרחיה ממנה יהיו. ג. פפר זהב טהור יעשה אותה.

לפיכך מנורה הבאה זהב תהיה כולה ככר עם גרותיה, אולם בדיעבד אינו מעכב⁴⁰, ותהיה כולה מקשה מן העשתות, כלומר שעושה חתיכה שלימה של זהב⁴¹ ומכה בקורנס עד שיצאו ממנה כל כליה⁴² ולא תהיה חלולה מבפנים, ויהיו בה גביעים כפתורים ופרחים ושני דינים אלו מעכבין⁴³.

³⁸ רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ג הלכה ד - ה

³⁹ מל"מ שם.

⁴⁰ זבח תודה טז. ד"ה באה

⁴¹ ולא מריקועי פחים. זבח תודה טז. ד"ה מנורה

⁴² כס"מ שם

⁴³ זבח תודה שם ד"ה באה זהב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הנחת למשיחא בדרה היומי

מסנת מנחות

י"א⁴⁴ שנת המנורה כלומר הכוסות בהם ניתן השמן⁴⁵, לא היו מחוברים אל קני המנורה אלא לבדם ונעים ונדים. וי"א⁴⁶ שהיו הנרות⁴⁷ מקשה עמה⁴⁸.

הנרות (מלבד נר המערבי), כל נר שכבה מהן מדליקו מנר חבירו, וכיצד מדליקו לדעה הראשונה שנתות לא היו קבועים במנורה מוציא הנר ומקרבו לחבירו, ולדעה שהנרות קבועים הבנורה י"א⁴⁹ שמושך הפתילה עד שמדליקה ומחזירה, לפי שהנרות קבועים במנורה, ואינו יכול להדליק בנר

⁴⁴ הזקוני שמות שם לו וז"ל כתב עשיה לנרות ללמדך שהם היו כלים לבדם ונעים ונדים היו מן הקנים וראיה לדבר כפתוריהם וקנותם ממנה היו, וכתוב ויעש את נרתיה שבעה ולכאורה כדעת ר' נחמיה בגמ'. ועיין אור החיים במדבר ח פסוק ב "ואני אומר אילו הייתי שם הייתי מוכיח ודן לפניהם מהכתובים דלא קביעי נרות, הראשון ממה שמצינו כשהזכיר כל פרטי מעשה המנורה לא הזכיר פרט זה שעשה למול פני המנורה יאירו, שאם הנרות קבועים כשהזכיר המעשה חל זכרון הדבר, ועוד ראה אחרת ממה שאמר הכתוב בפרשת במדבר (ד' ט') ולקחו בגד תכלת וכיסו את מנורת המאור ואת נרותיה ואת מלקחיה ואת מחתותיה ואת כל כלי שמנה, הרי זה מראה באצבע שאין הנרות קבועים, שאם לא כן הרי הנרות בכלל המנורה הם ולא היה צריך לפרטם, אלא ודאי שאינם קבועים ולזה הוצרך לפרטם כמלקחיה וכמחתותיה שהם בפני עצמם, שוב ראיתי כזה בדברי הימים (ב' ד') ואת המנורות ונרותיהם, הרי זה מגיד כי בזכרון מנורות לא יכללו נרותיהם, וגם ראיתי לרש"י ז"ל שם שכתב וזה לשונו להוציא מלב המפרשים נרות היו עשויים מגופה של מנורה ואדוקים בה שהרי כתיב מנורות ונרותיהם וכו' עד כאן יעוין שם דבריו באורך, הא למדת שפשוטות הכתובים יגידו כי לא קביעי נרות רש"י במדבר ד פסוק ט נרתיה – לוצי"ש בלעז [מנורות] שנתנים בהן השמן והפתילות".

⁴⁶ רש"י שמות כה לא "שלא יעשנה חוליות, ולא יעשה קניה ונרותיה איברים איברים, ואחר כך ידביקם כדרך הצורפין, שקורין שולדיר בלעז [להלחם] אלא כולה באה מחתיכה אחת, ומקיש בקורנס וחודך בכלי האומנות ומפריד הקנים אילך ואילך", רמב"ם שם הלכה ו ז"ל "מפני שהנרות קבועין במנורה והם מכלל הככר" ובהלכה ז "וכל הנרות קבועים בקנים". והלכה ח "ששת הנרות הקבועים בששת הקנים". רמב"ן על התורה שם פסוק ט לדעת ר' יהודה ולדעת הברייתא דמלאכת המשכן, אולם כתב "ולדברי ר' נחמיה אמרו שם שאין הנרות עמה מקשה. והכתוב שאמר (שם ח ד) עד ירכה עד פרחה מקשה היא, כפי פשוטו כך נראה, שגופה מקשה ולא נרותיה. וכל זה לפי שטת הגמרא". ודלא כערך השולחן העתיד הלכות תמידין ומוספין סימן קו סעיף כו שכתב לדעת הרמב"ם שהנרות היו בפ"ע ואינן מן הככר. וכתב שבכאן אין כוונתו שאין ביכולת להדליק באופן אחר, אלא שאינו נכון להטות ממקום הקבוע את הנרות. וזה שכתב שהנרות קבועים במנורה, כוונתו שבעת ההדלקה קבועים במנורה.

⁴⁷ מכאן קשה למ"ש רבינו פ"ט דביאת מקדש הל' ז' דאם הטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן דמשמע ע"י נר אחר ואף אם נפרש דמינה וביה קאמר אכתי איך אפשר להוציא הנרות לחוץ כיון שהיו קבועים במנורה עצמה והא ודאי אי אפשר להוציא שתי פתילות שיהיו ארוכים כ"כ מן ההיכל שהיתה בו המנורה עד חוץ לעזרה ובהכרח צ"ל דהמנורה כולה קאמר דאם אירע שעשו כן והוציאוה לחוץ והדליקה זר כשרה אף שעדיין קשה דהא קי"ל בנר חנוכה דאם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ לא יצא ובפ' במה מדליקין דאיתקש מנורה לנר חנוכה. ומ"ש בספרי רבינו בנר אחד בנוסה אחר כתב יד בנר אחר ברי"ש. מעשה רקח הלכות תמידין ומוספין פרק ג הלכה יד

⁴⁸ ואף על פי כן יקראם הכתוב הכלים האלה, מפני שהם כלים לקבול השמן, ויש להם שם בפני עצמם, ובשאר המנורות נעשים נפרדין ממנה. רמב"ן על התורה שם.

⁴⁹ רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ג הלכה יג יד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרה היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הַלְכָתָא לְמִשְׁיחָא בְרַף הַיּוּמִי

מסנת מנחות

אחר משום בזיון. וי"א⁵⁰ שהיו קנים שבהם נרות קבועים דקים והיה כופפם עד שהיה מדליקם וחוזר וזוקפם כבראשונה אל מול הנר המערבי.

י. מנורה ונרותיה באות מן הכנר ואין מלקחיה ומחתותיה מן הכנר

המלקחים⁵¹, שהם כעין צבת למשוך ולקת את הפתילה⁵², והמחתות⁵³, וכלי השמן⁵⁴ אינן מכלל הכנר⁵⁵ שהרי נאמר במנורה (שמות כה פסוק לו) פְּלֶה מְקִשָּׁה אֶחָת זָהָב וְזָהָב טָהוֹר וְחֹזֵר וְאָמַר (שם פסוק לח) וּמִלְקָחֶיהָ וּמַחְתּוֹתֶיהָ זָהָב

⁵⁰ אור החיים במדבר שם וכדעת רש"י בסוגייתנו

⁵¹ רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ג הלכה ו

⁵² כן משמע בת"א, שמות שם לח ובת"י ומלְקַטְיָהּ וברש"י שם פי' ומלקחיה – הם הצבתים העשויין ליקח בהם הפתילה מתוך השמן לישבן ולמושכן בפי הנרות, ועל שם שלוקחים בהם קרויים מלקחים. וצביתהא שתרגם אונקלוס, לשון צבת, טיגלי"א בלעז, וכן בבמדבר ד פסוק ט פירש"י מלקחיה – כמין צבת שמושך בה את הפתילה לכל צד שירצה, וכן בפ"י ר' אברהם בן הרמב"ם שמות שם המלקחים כלי ליקח בו את הפתילה דומה לצבתים [נגזר מן] במלקחים. וכן במדרש הגדול שם

⁵³ רש"י פי' ומחתתיה – הם כמין בזיכין קמנים, שחותה בהן את האפר שבנר בבקר בבקר, כשהוא מטיב את הנרות מאפר הפתילות, שדלקו הלילה וכבו, לקח וכן ברשב"ם שמות שם, ומחתותיה – בהטיבו את הנרות בבקר חותה בהן גחלי הנרות ומותר השמן שבנרות. ובבמדבר שם פירש"י מחתתיה – כמין כף קמנה ושוליה פשוטין ולא סגלגלים, ואין לה מחיצה לפנייה אלא מצדיה, וחותה בה את דשן הנרות כשמטיבין. ובפ"י ר"א בן הרמב"ם שמות שם פי' [ומחתתיה]. המחיתה שם לכלי ששימו בו את הפתילה ומותר השמן בשעת הוצאת (הנר) הישן ונתנית (הנר) החדש, ובמדרש הגדול ומחתתיה, אלו המחחות שגורפיין בהן האש ומכניסין לפנין ובאבן עזרע שם מחתותיה – על דעתי שבע מחתות קמנות, כי המלקחים לתקן הפתיל והמחתה תחת הנר.

⁵⁴ בתרגום לבמדבר פרק ד פסוק ט כתב על כלי שמנה "וית כל מני שמושה" וצ"ב על אלו כלים מדבר ואולי הכונה לצבתים ומלקטים המוזכרים בברי"י דמלאכת המשכן, אולם זהו לדעת הברייתא דמלקחים לאו צבתות הם כמבואר להלן אך לגמ' דידן וכפי' רש"י בחומש מלקחים הם הצבתות ומלקטאות. ועיי' רמב"ן על התורה שם "יכנס עוד בכלל כל כליה כלי השמן, שהרי עשה לה כלים רבים מלבד אלה הנזכרים, כמו שנאמר במסעות (במדבר ד ט) וכסו את מנורת המאור ואת נרותיה ואת מלקחיה ואת מחתותיה ואת כל כלי שמנה אשר ישרתו לה בהם". וכתב עוד אבל הצבתים והמלקטים שאין תשמישן בעצמה, אבל הם כלים נפרדים ממנה ואינן חבור בה אין באין מן הכנר כלל. ולפי הברייתא הזו אמר הכתוב ואת כל כליה (להלן לו כד), לרבות שעשה לה כל הכלים הצריכין לשמושה, והראוין לה, זהב, והם הצבתים והמלקטאות שצריכין לכל המנורות בתשמישן... אבל כלי שמנה לא הוזכרו במעשה כאשר לא הוזכרו בצוואה, וברצון עצמם עשו אותם, ואולי לא עשאו בצלאל, אבל יחידים עשו אותם ומסרום לצבור. ועל הכלל, גופה באה מכנר, ואין דבר שחזין לגופה בא מן הכנר לדברי הכל,

⁵⁵ רש"י בחומש שם פסוק לט פי' כנר זהב טהור שלא יהיה משקלה עם כל כליה אלא כנר, לא פחות ולא יותר. לשון רש"י. וכן הוא פשוטו של מקרא, אך עיי"ש ברמב"ן שכתב אבל אין דעת רבותינו כמו שאמר הרב, אלא כך שנו חכמים במנחות (פח ב) מנורה ונרותיה באה מכנר ולא מלקחיה ומחתותיה, ומה אני מקיים את כל הכלים האלה, וכו' וכדעת הרמב"ם כאן.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

טהור, ולא נאמר נרותיה זהב טהור⁵⁶, מפני שהנרות קבועין במנורה והם מכלל הכבר⁵⁷. וי"א⁵⁸ שאין המלקחים צבתים, אלא עשה על פי הנרות טס של זהב פותח וסוגר ושוכב עליו שלא יפול בשמן דבר, כאשר עושים היום במנורות של מלכים⁵⁹. והמחתות הם ספלים שתחת כל נר ונר לחתות ניצוצי אש שיפלו ממנה, והכל מקשה ובאין מן הכבר.

⁵⁶ מנורה עם נרותיה הוא משקל הכבר, אבל שאר הכלים כגון המלקחים והמחתות לא היו מה ככר אלא זהב טהור, ושעור הכתוב: "כבר זהב טהור יעשה אותה", כלומר גוף המנורה ועצמותה שהם הקנים היוצאים מצדיה, "זהב טהור יעשה את כל הכלים האלה", וזה לבאר שאין הכלים נכנסין בכלל הכבר. מנורה עם נרותיה הוא משקל הכבר, אבל שאר הכלים כגון המלקחים והמחתות לא היו מה ככר אלא זהב טהור, ושעור הכתוב: "כבר זהב טהור יעשה אותה", כלומר גוף המנורה ועצמותה שהם הקנים היוצאים מצדיה, "זהב טהור יעשה את כל הכלים האלה", וזה לבאר שאין הכלים נכנסין בכלל הכבר. רבינו בחיי שמות כה לט

⁵⁷ ומזה צע"ג על מש"כ בערוך השולחן העתיד הלכות תמידין ומוספין סימן קו סעיף כו. וז"ל ותמיהני דבמנחות (פה, ב) יש פלוגתא דתנאי אם הנרות היו מחוברין לגמרי עם המנורה בחתיכה אחת אם של פרקים הוי ע"ש, ונהי שפסק שמחתיכה אחת היו מ"מ הא של פרקים הוי ויכול להטותה כדפירש"י שם. ויותר מזה קשה שהרמב"ם עצמו פסק בפ"ג מבית הבחירה שהנרות היו בפ"ע ואינן מן הכבר ע"ש. והכא מבואר להדיא שהנרות מן הכבר היו וצ"ע.

⁵⁸ ברמב"ן עה"ת שם הביא דעת הברייטא דמלאכת המשכן ונראה ממנה שהיו הנרות והמלקחים והמחתות כלן עמה מקשה, ואין המלקחים צבתים, אבל עשה על פי הנרות טס של זהב פותח וסוגר ושוכב עליו שלא יפול בשמן דבר, כאשר עושים היום במנורות של מלכים, והוא מלשון ולשונן מודבק מלקוחי (תהלים כב מז), שיקרא מה שעל הלשון ומתחתיו "מלקוחים", שהם לוקחים הלשון באמצעם. והמחתות הם ספלים שתחת כל נר ונר לחתות ניצוצי אש שיפלו ממנה, והכל מקשה ובאין מן הכבר. ומשמע ממנו דפליג אנמי דידן.

⁵⁹ והוא מלשון ולשונן מודבק מלקוחי (תהלים כב מז), שיקרא מה שעל הלשון ומתחתיו "מלקוחים", שהם לוקחים הלשון באמצעם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

